

Jacht op de Vijand

Schematisch overzicht 7:23-8:21

Thema	Vers/verzen	Toepassing(svraag)
Onderlinge verdeeldheid	1-3, 4-21 – de Efraïmieten voelen zich benadeeld en twee steden weigeren hulp aan Gideon en krijgen daarvan de ongenadige rekening gepresenteerd.	In hoeverre is er sprake van eenheid binnen Gods volk op aarde? Zou het kunnen zijn dat ook vandaag de dag een van de grootste gevaren voor de kerk de innerlijke verdeeldheid is?
Angst <-> Hoogmoed	20 – alleen van Jether lezen we dat hij angstig is. Gideon niet meer. Echter, God komen we ook niet meer tegen. De angst van Gideon is omgeslagen in hoogmoed. Toen Gideon angstig was kon God Hem nabij zijn. Nu Gideon vol is van zichzelf is God afwezig.	Op welke manier kun je merken dat angst is omgeslagen in hoogmoed? Hoe voorkom je als gelovige en als gemeente dat je hoofmoedig wordt?
Beeld van God	Gideon is ongenadig hard in de wijze waarop hij afrekenet met de twee steden.	Zijn wij naar anderen toe een beeld van God of laten wij ons leiden door eigen emoties en eergevoel?

Geloven	Groeien	Getuigen
We leren dat God zich niet openbaart in onze hoogmoed. God komt niet tot mensen die vol van zichzelf zijn, maar mensen die nederig omhoogkijken.	We zoeken als gemeente naar eenheid. Ook al verschillen we van elkaar, God heeft ons aan elkaar gegeven om elkaar te helpen.	Midden in een onderling verdeeld wereld willen we als gelovigen (en kerken) elkaar zoeken en dienen ondanks verschillen. Op die manier willen we als eenheid naar buiten treden.
	We vechten niet alleen tegen onze angst, maar ook tegen onze hoogmoed die ons bij God vandaan houdt.	
	We verlangen ernaar om een beeld van God te zijn en iets van Zijn genade en liefde te laten zien. We vechten tegen onze eigengereidheid en ons eigen eergevoel	We willen als gelovigen in onze woorden en daden een afspiegeling zijn van onze hemelse Vader.

Lijnen naar het Nieuwe Testament

De verdeeldheid kenmerkt (helaas) de christelijke gemeente van het aller vroegste begin. Denk daarbij aan Handelingen 6 en de situatie in de gemeente van Korinthe. Het is onze opdracht om juist hierin ons te onderscheiden van de wereld, zodat wij allen één zoals Jezus daarvoor heeft gebeden, opdat de wereld weet dat God Jezus heeft gezonden.

Hoogmoed is daar waar mensen op zichzelf gericht zijn en niet op God. We herkennen het bijvoorbeeld Petrus die verzekert dat hij Jezus niet zal verloochenen, maar uiteindelijk door het ijs zakt. Jezus laat het tegenovergestelde zien: nederigheid die radicaal gericht is op God.

De manier waarop Gideon ongenadig afrekenet met de twee steden doet denken aan de gelijkenis van onbarmhartige knecht in Mat. 18:21-35.

Uitleg 7:23-8:21

7:23-8:3 – Na de wonderlijke overwinning op de Midianieten en hun bondgenoten wordt onder leiding van Gideon de achtervolging ingezet. Met het oog op de totale ontmanteling van de macht van Midian roept Gideon de hulp in van andere stammen. Ook de mannen van Efraïm worden opgeroepen om deel te nemen aan de achtervolging.

De Efraïmieten nemen hun taak op zich en nemen twee Midianitische vorsten gevangen. Hun namen zijn Oreb en Zeëb, d.w.z. Raaf en Wolf: “De woestijnstam Midjan, die geen leeftocht overliet in Israël (Ri. 6:4) wordt in deze twee oversten welsprekend vertegenwoordigd”

Nadat deze beide vorsten door de Efraïmieten om het leven zijn gebracht breekt er verdeeldheid uit in het Israëlitische kamp. De Efraïmieten voelen zich gepasseerd vanwege het feit dat Gideon hen niet opgeroepen had voor de strijd. Gezien het feit dat ze gerustgesteld worden door de woorden van Gideon die hen stroop om de mond smeert door te beweren dat zij grotere roem hebben behaald dan hij, zullen ze wel op eigen eer uit geweest zijn. Ze vinden het onrechtvaardig dat Gideon alle eer krijgt voor een overwinning waar zij ook aan hadden willen deelnemen. De ironie is natuurlijk dat Gideon zelf in de strijd bijna niets gedaan heeft, maar blijkbaar is dat niet zo bekend bij de Efraïmieten. Dat zou erop kunnen wijzen dat Gideon onder de Israëlieten meer eer voor de overwinning heeft gekregen dan de Here.

Het antwoord van Gideon blinkt uit in dubbelzinnigheid en ironie. Op het eerste gezicht stelt Gideon dat wat Efraïm gedaan heeft meer voorstelt dan wat Abiëzer voor elkaar gekregen heeft. Tussen de regels door wordt echter Abiëzer – het armste geslacht in de stam Manasse (6:15) – een hele wijngaard toebedeeld, terwijl Efraïm het moet doen met een nalezing.

Wat dit gedeelte in ieder geval duidelijk maakt is dat er binnen het federatieve stammenverband van Israël een fnuikende verdeeldheid ontstaat die wijst op een neerwaartse spiraal.

8:4-8:21 – In vers 4 komen we de Gideonsbende van driehonderd man weer tegen. Hoewel ze moe zijn van de vele inspanningen die reeds achter de rug hebben, zetten ze hun achtervolging door. Ze hebben het vooral gemunt op de koningen Zebah (betekent ‘offer’) en Zalmuna (betekent ‘Schuilplaats geweigerd’), vanwege, naar blijkt uit vers 19 e.v., bloedwraak en familie eer.

Hoewel we hier nog steeds met de Gideonsbende te maken hebben, is er wel een duidelijk verschil in toon en aard herkenbaar. Allereerst zien we dat God geen enkele rol lijkt te spelen in deze achtervolgingsscene. Zijn naam wordt wel genoemd door Gideon, maar gezien alle gebeurtenissen lijkt dit meer plichtmatig dan diep gemeend. Ook als ‘Midiansdag’ herhaald wordt in vers 11 – waar de driehonderd man wederom een geweldige overmacht verslaan – lezen we niets van een wonderlijk ingrijpen van de Here. God lijkt zich te hebben teruggetrokken.

Van angst lijkt ook geen sprake meer te zijn. Gideon die tot voor kort een held op sokken was, is nu een doelgericht en charismatisch leider die zijn eigen doelen najaagt. De enige angst die we tegenkomen is van zijn zoon Jether, maar daarvan wordt uitdrukkelijk gezegd dat deze veroorzaakt werd door zijn leeftijd.

In vers 5 bijvoorbeeld zegt Gideon heel nadrukkelijk dat hij zelf achter de twee koningen aanzit. *‘Ik achtervolg Zebah en Zalmuna’*. Het Hebreeuws gebruikt hier een grammaticale constructie waardoor de nadruk komt te liggen op de eigengereide acties van Gideon.

Die doelgerichtheid en eigengereidheid komen we ook tegen in hoe Gideon met de twee genoemde steden omgaat. Hij vraagt hen om proviand, maar deze weigeren hem dat te geven omdat ze twijfelen aan de uitkomst van de achtervolging.

Overigens is de reactie van de twee nederzettingen wel te begrijpen. Ogenschijnlijk heeft het Midianitische leger van ca. 10.000 man zich teruggetrokken na een succesvolle plundertocht, tijdens welke ze ook de broers van Gideon om het leven hebben gebracht. De Midianieten waren zich van geen gevaar bewust. Als vervolgens Gideon met driehonderd vermoeide mannen komt aanzetten is het te begrijpen dat de bewoners van Sukkoth en Pnuel zo hun twijfels hebben.

Ondanks de plausibele redenen voor de houding van deze twee Israëlitische steden, zien we hier echter wel hoe de verdeeldheid binnen het federatieve stammenverband toeneemt. De overwegingen van de beide steden mogen dan nog zo begrijpelijk geweest zijn, dat betekent nog niet dat hun houding goed te praten is. De vraag is echter hoe Gideon daar mee om gaat.

Gideon die vanwege zijn eigen ongelooft maar liefst vier tekens nodig had (!) om te kunnen geloven dat God werkelijk verlossing zou brengen door zijn hand, toont geen enkel begrip voor het ongelooft en de twijfel van deze twee Joodse nederzettingen. Waar God zich geduldig en genadig toonde naar Gideon, kent Gideon geen enkele genade.

Zoals gezegd voltrekt zich nogmaals een wonder als Gideon en zijn driehonderd man 10.000 argeloze Midianieten weten te verslaan. We lezen nu niet van een wonderlijk ingrijpen van God en kunnen dus slechts gissen hoe de slag verlopen is. Wanneer Zebah en Zalmuna dreigen te ontkomen neemt hij hen alsnog gevangen.

Op de terugweg zet hij z'n dreigementen richting Sukkoth en Pnuel kracht bij door overeenkomstig zijn uitspraken te handelen. Hij gebruikt hiervoor een jongen/kind die zijn eigen oudsten moet verraden. Ook straks zal Gideon een kind gebruiken om oorlogshandelingen te verrichten.

Gideon toont geen enkele genade en de wonderlijke overwinning op de Midianieten loopt uit op een slachting binnen het volk Israël. Opnieuw is dit een indicatie dat het volk Israël zich in een neerwaartse spiraal bevindt.

Nadat Gideon zich gewroken heeft op de twee steden, richt hij zijn aandacht op de twee Midianitische koningen. Nu komt de ware motivatie achter zijn onvermoeibare achtervolging aan het licht: Zebah en Zalmuna hebben de broers van Gideon om het leven gebracht. Gideon voelt zich in zijn familie eer aangetast en laat zich dus leiden door eigenbelang in plaats van door het belang van het volk Israël en door de wil van God.

Op een subtiele manier introduceert de schrijver hier het thema 'koningschap'. Zebah en Zalmuna geven aan dat de mensen die ze gedood hadden een koninklijk voorkomen hadden. Daarmee associëren ze Gideon – zonder het zelf door te hebben – met koninklijke allures. Vanaf vers 22 zal het thema 'koningschap' terugkeren.

Dat Gideon de opdracht aan Jether geeft om Zebah en Zalmuna om het leven te brengen heeft waarschijnlijk te maken met een vorm van initiatie en zal tegelijk bedoeld zijn als een ultieme vernedering van de twee Midianitische vorsten. De angst is bij Gideon helemaal verdwenen is, en heeft plaatsgemaakt voor hoogmoed. Nu lezen we van zijn zoon Jether die angstig is, vanwege zijn leeftijd.

Uiteindelijk durft Jether het niet aan en moet Gideon zelf toeslaan. De uitspraak van Zebah en Zalmuna is waarschijnlijk uitdagend bedoeld en wil het eergevoel van Gideon tarten. Nogmaals laat Gideon zien vooral met zichzelf bezig te zijn, door op te staan en de beide koningen om het leven te brengen.

Overzicht 7:23-8:21

Een paar thema's spelen een belangrijk rol in dit gedeelte. Allereerst worden we geconfronteerd met verdeeldheid, afgunst en onderling geweld binnen het Israëlitische stammenverband. Eerst wordt Efraïm boos omdat het niet mee mocht doen en later rekent Gideon ongenadig af met twee Israëlitische steden. De vijanden komen dus niet alleen van buiten het stammenverband, maar ook vanbinnen. Zou dat vandaag ook nog gelden voor de kerk?

Het tweede thema dat een rol speelt is wederom 'angst', of liever het gebrek daaraan. We horen weliswaar van Jether die angstig is, maar verder komen we het niet meer tegen. Gideon – de angstige leider – is een zelfverzekerde aanvoerder geworden. We kunnen het nog sterker stellen: angst is omgeslagen in hoogmoed. Gideon is uit op eigen eer en roem. Het gevolg is dat God geen enkele rol speelt in de achtervolging en de afrekening met de twee steden en de Midianitische koningen. Toen Gideon angstig was kon God Hem nabij zijn. Nu Gideon vol is van zichzelf is God afwezig.

Een derde thema is meer impliciet aanwezig: Gideon die zo geduldig benaderd was door God, is ongenadig hard en ongeduldig tegenover mensen die hem in de weg zitten. De held van Israël is geen beeld van God. De overwinning brengt zo Gideon, maar ook het volk, niet dichterbij de Here, maar misschien zelfs verder weg.

Terug bij af

Schematisch overzicht

Thema	Vers/verzen	Toepassing(svraag)
(Onzichtbaar) Koningschap van God	22-23 – waar het volk vraagt om een koning, maar Gideon hun verzoek niet inwilligt.	In hoeverre durven wij in ons leven te vertrouwen op de onzichtbare leiding van God? Of zijn we toch geneigd al ons vertrouwen te stellen op iets zichtbaars (anderen/geld/macht/gezondheid)? Kunnen we ook zien dat ‘iets anders’ net als Gideon ten diepste niets voorstelt?
Syncretisme	24-27 – waar Gideon het volk ringen laat inleveren om een gouden Efod te maken. De Efod is niet bedoeld om van God af te trekken, maar om de dienst aan God aanschouwelijk en aantrekkelijk te maken. Bovendien gebruikt Gideon de Efod om het volk aan zich te binden.	Gebruiken wij ook heidens goud om onze dienst aan God aantrekkelijker te maken? In hoeverre proberen we in de manier waarop we God vereren hem aan ons te binden?

Geloven	Groeien	Getuigen
God is koning en leidt deze wereld en onze levens, ook al is Hij soms onzichtbaar.	We moeten God steeds meer erkennen als de enige koning die we in alle omstandigheden gehoorzaam moeten zijn.	Als we in ons dagelijks leven (thuis/werk/school) gehoorzaam zijn aan de koning, laten we in ons leven zien hoe goed het is om te leven onder zijn heerschappij.
God wil niet dat wij hem proberen af te beelden of voor te stellen op zo'n manier dat wij hem aantrekkelijk vinden. Wij moeten God eren om wie Hij is.	We moeten leren ontdekken waar ‘vreemd goud’ on geloofsleven en ons gemeentelven binnengebracht wordt.	

Lijnen naar het Nieuwe Testament

In Jezus Christus ontmoeten we de werkelijke koning naar Gods hart. Hij regeert niet door zichzelf in het middelpunt te zetten, maar door zichzelf op te offeren voor anderen.

Wij proberen zelf een beeld van God te maken of het Bijbelse beeld van God te verfraaien, terwijl God in Jezus Christus het ultieme beeld van God geschonken heeft. Zijn heerlijkheid en glorie bestond uit Zijn lijden en sterven.

Uitleg 8:22-35

Vers 8:22-35 – Nadat Gideon zich in de strijd tegen de Midianieten heeft bewezen als een charismatisch leider vragen zijn Joodse volksgenoten hem om over hen te heersen. Hoewel ze dus niet letterlijk vragen of hij koning wil zijn, zit dat wel in de vraag verborgen. De thematiek die in vers 18 al opgeworpen is, wordt hier verder opgepakt. Zal Gideon als koning gaan heersen over het volk?

Het antwoord van Gideon laat niets aan duidelijkheid te wensen over. Hij legt de claim van het volk naast zich neer en stelt duidelijk dat het koningschap God alleen toekomt. De uitspraak van Gideon doet sterk denken aan de thematiek van 1 Sam. 8, waar God zelf zegt dat het verlangen naar een koning betekent dat het volk Zijn koningschap heeft verworpen (vers 7).

In elk geval lijkt Gideon hier de richter te zijn die het volk ook theologisch op het juiste spoor houdt. Het vervolg van het hoofdstuk zal echter duidelijk maken dat dat allerm minst het geval is.

Allereerst lezen we dat Gideon zoveel mogelijk gouden ringen inzamelt uit de buit die veroverd is in de slag met de Midianieten. Wees het antwoord van Gideon in het vorige vers alvast vooruit naar 1 Sam. 8, de vraag van Gideon in dit vers wijst terug naar Exodus 32:1-6, waar we lezen van Aäron en de zonde van het gouden kalf. De associatie doet sterk vermoeden dat Israël onder leiding van Gideon in dezelfde fout gaat vervallen.

Overigens: dat er zoveel gouden buit binnengehaald wordt komt omdat het overwonnen volk bestaat uit Ismaëlieten. Wat de schrijver daar precies mee bedoeld is niet duidelijk, immers de Midianieten en de Ismaëlieten hadden wel verwantschap, maar waren toch duidelijk onderscheiden. In Gen. 37 komen we dezelfde verwarring tegen.

De Efod is op zichzelf genomen geen afgod en kan zelfs gebruikt worden in de dienst aan de Here. Het betreft een ceremonieel kledingstuk dat gedragen kon worden door de hogepriester, met daaraan bevestigd de 'borsttas der beslissing'. Deze Efod kon door het volk geraadpleegd worden in tijden van nood en bij grote prangende vragen.

De manier waarop Gideon deze Efod laat vervaardigen laat echter zien dat hij deze Efod gebruikt voor zijn eigen eer en invloed. Allereerst doet het gewicht (1700x11,43 gram=19,43 kg) vermoeden dat deze Efod niet of nauwelijks gedragen zou worden door een priester. Daarnaast geeft hij de Efod een plaats in zijn eigen stad, in plaats van in de ontmoetingstent. Het is dan ook niet verwonderlijk dat we lezen dat heel het volk van Israël als in hoererij achter beeld aanliep. De Efod was net als eerder het gouden kalf een afgod geworden voor het volk Israël.

Gideon 'de Hakker', die zijn carrière als richter begonnen was met het verwoesten van afgoden richt aan het einde van zijn carrière zelf een afgod op. Het volk is weer op

hetzelfde punt aangekomen als we lezen in 2:17. Het is een wrang teken dat het niet de goede kant op gaat met het volk Israël en dat een ander soort leider op zal moeten staan. De tweede actie die doet vermoeden dat Gideons vrome antwoord wellicht niet oprecht waren zien we in het vervolg van het hoofdstuk. We lezen van Gideon die terugkeert naar huis en dat er onder zijn rechterschap veertig jaar lang rust is.

Dat is op zichzelf genomen niet verkeerd, alleen de details doen vermoeden dat Gideon van het rechte spoor afwijkt. Allereerst lezen we dat hij maar liefst zeventig zonen had, omdat hij veel vrouwen had. Nou hoeft het hebben van veel zonen niet te duiden op koninklijke ambities (denk aan Jaïr in 10:4 en Ebzan in 12:9, die ook veel zonen hebben), maar het zegt ook niet niets. Helemaal als we lezen dat Gideon er ook nog een bijvrouw op nahoudt met de naam 'Mijn vader is koning'.

De geschiedenis lijkt te eindigen met de dood van Gideon op gezegende leeftijd, echter de schrijver gaat bewust nog even door maakt nogmaals duidelijk dat het volk na veertig jaar Gideon niet gegroeid is in zijn trouw aan de Here. Opnieuw lezen we dat de Israëlieten als in hoererij achter de Baäls aanlopen. Zij vergeten de Here die hen gered had uit de hand van hun vijanden.

Overzicht 8:22-8:35

De eerste thematiek die vanuit dit gedeelte naar voren komt is natuurlijk die van het koningschap. Het volk is op zoek naar een machtige koning die hen kan leiden. Daarmee verwerpen ze impliciet het koningschap van God. De Israëlieten willen niet vertrouwen op een onzichtbare God, maar wel op een zichtbare leider met uitstraling. De ironie is dat we Gideon in de afgelopen hoofdstukken hebben leren kennen als een twijfelende bangerik, die niet zelf de overwinning haalt, maar slechts goede sier maakt met de wonderen van God. De vraag die hieruit voortkomt is: in hoeverre durven wij in ons leven te vertrouwen op de onzichtbare leiding van God? Of zijn we toch geneigd al ons vertrouwen te stellen op iets zichtbaars (anderen/geld/macht/gezondheid)? Kunnen we ook zien dat 'iets anders' net als Gideon ten diepste niets voorstelt?

Een volgende thematiek betreft de vraag naar het syncretisme. Gideon maakt voor het volk een religieus object dat hen aan hem bindt. Het is niet zijn bedoeling de dienst aan God af te schaffen, maar wel om deze te verfraaien en aan zich te binden. Hij gebruikt daarvoor een traditioneel voorwerp dat ook in de tempeldienst een plek mocht hebben, maar zijn beweegredenen maken van iets dat op zichzelf genomen goed is en kan helpen bij het luisteren naar God, iets dat mensen bij God vandaan .

